

РОЛЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Давиденко В. В.

ВСТУП

В умовах сучасних збройних конфліктів діти залишаються однією з найбільш уразливих категорій населення, адже війна порушує майже всі аспекти їх життя, від базових гарантій безпеки та доступу до освіти до права на сім'ю, здоров'я та психосоціальну підтримку. Масові переміщення, руйнування інфраструктури, втрата батьків, брак медичної допомоги, ризику насильства та експлуатації формують середовище, у якому дитина втрачає передбачуваність, стабільність і природні умови розвитку. Саме тому захист дітей у період збройних конфліктів стає питанням глобального масштабу, що потребує комплексних механізмів реагування, чіткої координації та ефективної взаємодії між державними структурами та міжнародними інституціями.

Україна, яка з 2014 року й особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року перебуває у стані війни, стикається з безпрецедентними викликами у сфері забезпечення прав дитини. В умовах щоденної небезпеки перед державними органами постає завдання не лише зберегти життя і здоров'я дітей, але й створити умови для реалізації гарантованих Конституцією та міжнародними договорами прав, зокрема Конвенцією ООН про права дитини, що вимагає комплексних державних рішень: організації евакуації, забезпечення доступу до освіти в умовах кризи, підтримки дітей-сиріт, деокупованих та депортованих дітей, розвитку системи соціальних послуг, а також формування дієвих механізмів документування воєнних злочинів проти дітей.

Міжнародні організації такі як ООН, ЮНІСЕФ, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародний комітет Червоного Хреста, Рада Європи та інші відіграють важливу роль у доповненні та підсиленні державних зусиль, надаючи гуманітарну допомогу, беруть участь у репатріації незаконно переміщених дітей, проводять моніторинг порушень міжнародного гуманітарного права, розробляють стандарти захисту та підтримують створення безпечного середовища для дітей у воєнний час тощо. Спільні дії держави й міжнародних інституцій дозволяють забезпечити більш широку систему захисту, яка може ефективніше реагувати на критичні потреби дитячого населення.

Війна завжди виступає одним із найскладніших викликів для держави та суспільства, адже вона супроводжується руйнуванням соціальної інфраструктури, порушенням прав і свобод людини, зростанням гуманітарних проблем. Найбільш вразливою категорією у таких обставинах залишаються діти. Вони страждають не лише від безпосередньої небезпеки бойових дій, а й від їхніх непрямих наслідків: втрати сім'ї, вимушеної міграції, втрата доступу до освіти, медичного забезпечення та належного соціального середовища¹.

В умовах сучасної України проблема захисту прав дітей набула особливого значення у зв'язку з повномасштабною збройною агресією росії. За офіційними даними державних і міжнародних інституцій, сотні тисяч дітей були змушені залишити свої домівки, багато хто втратив батьків або зазнав психологічних травм, а частина була незаконно депортована на територію держави-агресора². Такі дії не лише порушують національне законодавство, а й кваліфікуються як воєнні злочини відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. Досвід воєнних конфліктів в інших країнах підтверджує, що діти завжди опиняються серед найбільш уразливих груп населення. Вони не лише позбавлені базових прав, а й часто стають жертвами воєнних злочинів насильницьких депортацій, примусового залучення до воєнізованих формувань, торгівлі людьми. Війна докорінно змінює умови реалізації прав дитини. У мирний час основні гарантії захисту забезпечуються через стабільні соціальні інститути, однак під час збройних конфліктів ці механізми часто втрачають дієвість. Діти залишаються без безпечного середовища, звичного кола спілкування та доступу до соціальних послуг, що робить їх особливо вразливими. Саме тому питання захисту дитинства в умовах війни потребує особливої уваги з боку держави та міжнародної спільноти³. Український контекст демонструє схожі загрози, що робить дослідження проблематики захисту дитинства надзвичайно актуальним і з наукової, і з практичної точки зору.

Україна ще з моменту прийняття Конституції визнала дитинство об'єктом підвищеного захисту та гарантує рівність прав усіх дітей незалежно від їхнього походження чи соціального статусу. У Конституції України зазначено, що будь-яке насильство над дитиною переслідується законом⁴. Крім того, Закони України «Про охорону

¹ Кривов'яз О. В. Захист прав дитини в умовах збройного конфлікту. Правничий вісник Університету. Київ: «КРОК», 2017. С. 80–85.

² Саух А. С. Незаконна депортація (переміщення) дітей як різновид воєнного злочину та злочину проти людяності. Київський часопис права. № 2 2024.. С. 285–293

³ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

⁴ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

дитинства»⁵ та «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»⁶ створюють додаткові механізми гарантування прав неповнолітніх у кризових ситуаціях.

Захист дітей у надзвичайних обставинах має і міжнародну важливість. Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Україною у 1991 році, покладає на державу обов'язок забезпечувати дітям право на життя, розвиток та особливий захист у випадках воєнних конфліктів⁷. Аналогічні гарантії містять і Женевські конвенції 1949 року, які визначають дітей як категорію цивільних осіб, що користуються додатковими заходами безпеки⁸. Саме тому питання міжнародної співпраці в гуманітарній сфері стало одним із ключових у діяльності України останніх років.

Роль органів державної влади у цій сфері полягає не лише у виробленні законодавчих гарантій, а й у створенні практичних умов для їх реалізації. Міністерства та відомства, служби у справах дітей, освітні й медичні заклади адаптують свою діяльність до умов воєнного стану, впроваджують спеціальні програми підтримки та реабілітації неповнолітніх.

Отже, аналіз ролі державних органів та міжнародних організацій у забезпеченні прав дітей під час війни є не лише актуальним, але й необхідним для розуміння того, як може бути сформована цілісна модель захисту дитинства у кризових умовах. Такий аналіз дає можливість виявити сильні й слабкі сторони існуючих механізмів, визначити напрями вдосконалення національної політики та окреслити потенціал для подальшого міжнародного співробітництва у сфері прав дитини.

1. Правові гарантії захисту дітей у національному та міжнародному праві

Захист прав дитини в умовах війни є надзвичайно чутливим і складним завданням для будь-якої держави. Україна сьогодні перебуває у ситуації, коли правові механізми охорони дитинства фактично проходять перевірку на ефективність. Якщо у мирний час основні гарантії залишаються у сфері реалізації соціальної політики, то за умов війни вони перетворюються на питання виживання та гуманітарної безпеки.

⁵ Про охорону дитинства. Закон України від 07 березня 2002 р. №3109. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

⁶ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 28.12.2014. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

⁷ Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. Ратифікована Україною 27 лютого 1991 р. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

⁸ Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

Конституція України є основою для всієї правової системи, і саме в ній закладено ключові орієнтири щодо захисту дитинства. Наприклад, у статті 52 підкреслюється рівність усіх дітей у правах і встановлюється відповідальність за будь-які прояви насильства⁹. Ця норма важлива тим, що вона діє навіть під час воєнного стану, коли інші права громадян можуть обмежуватися. Фактично Конституція ставить дитину під особливий захист держави й суспільства.

Важливо також звернути увагу на статтю 3 Конституції, яка визначає, що людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю. Ця норма задає загальний орієнтир для державної політики: навіть у часи, коли ресурси суспільства спрямовані на оборону, життя людини залишається безумовним пріоритетом. Таким чином, конституційні положення утворюють своєрідний «правовий щит», що забезпечує неперервність гарантій для людей.

На виконання конституційних принципів прийнято низку спеціальних нормативних актів, які конкретизують державну політику у сфері дитинства. Одним із ключових є Закон України «Про охорону дитинства»¹⁰. У ньому сформульовано основні напрямки державної політики від забезпечення охорони здоров'я до створення умов для культурного розвитку й освіти. Цей закон має універсальний характер і діє незалежно від соціально-політичної ситуації. Саме його положення дозволяють органам влади діяти системно навіть у період війни.

Ще одним важливим документом став Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»¹¹, ухвалення якого у 2014 році стало реакцією на появу нової категорії населення – людей, змушених залишити свої домівки через бойові дії. Для дітей цей закон має особливу цінність: він гарантує право на освіту, медичне обслуговування та соціальний захист у новому місці проживання. Саме завдяки цим положенням сотні тисяч дітей-переселенців отримали правові гарантії, які частково компенсували втрату звичного середовища.

Окремо слід виділити й Сімейний кодекс України¹², адже саме він регулює ситуації, коли дитина залишилася без батьківського піклування. Війна неминуче збільшує кількість таких випадків: загибель батьків, їх зникнення або неможливість виконання ними батьківських обов'язків. І

⁹ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁰ Про охорону дитинства. Закон України від 07 березня 2002 р. №3109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/how/2402-14#Text>

¹¹ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 28.12.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

¹² Сімейний кодекс України. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

саме цей Кодекс передбачає механізми опіки, піклування та усиновлення, що дозволяє державі гарантувати дітям базові умови для розвитку. У такий спосіб навіть у найтяжчих обставинах діти не залишаються без правового захисту.

Не менш важливою частиною системи гарантій є діяльність органів державної влади. Українська практика свідчить, що саме координація між різними відомствами визначає реальну ефективність правового захисту. Так, **Міністерство соціальної політики України** забезпечує загальну координацію у сфері захисту дітей, реалізує програми підтримки для сімей із дітьми та організовує соціальні виплати.

Міністерство освіти і науки України впроваджує адаптивні моделі навчання: дистанційні та змішані форми, мобільні освітні хаби для дітей, що втратили доступ до звичайних шкіл.

Міністерство охорони здоров'я України забезпечує доступність медичних послуг, включно з психологічною допомогою дітям, які пережили травматичний досвід.

Служби у справах дітей на місцях працюють безпосередньо з дітьми, які опинилися у кризових обставинах.

Особливу роль відіграє інститут Уповноваженого Президента України з прав дитини, який здійснює моніторинг дотримання прав, реагує на порушення, готує рекомендації для органів влади та активно взаємодіє з міжнародними партнерами. В умовах війни ця інституція стала ключовою у питаннях документування випадків незаконної депортації та примусового усиновлення українських дітей за кордоном. Однак не лише державні інституції визначають ефективність системи захисту дітей. Важливу роль відіграють також громадські та благодійні організації, які часто працюють швидше та гнучкіше, ніж державні структури. У період воєнних криз найбільш оперативну допомогу дітям надають волонтерські та благодійні організації. Їхня перевага полягає в мобільності та здатності швидко реагувати на потреби населення, тоді як державні структури часто діють повільніше через складні процедури. Саме волонтерські мережі забезпечують дітей-переселенців харчуванням, одягом, ліками та психологічною підтримкою, фактично знімаючи з органів влади частину соціального навантаження¹³.

Дослідження науковців Кравченко О. О. та Чупіної К. О. підтверджує, що поєднання державних і громадських ініціатив у сфері психологічної підтримки дозволяє створити більш ефективну модель реабілітації неповнолітніх. Автори наголошують, що університети та локальні неурядові організації здатні організовувати мобільні

¹³ Шевченко О. Виклики гуманітарної кризи під час війни в Україні для внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп. *Social Work and Education*. Vol. 10, № 3. 2023 PP. 325-335. DOI: 10.25128/2520-6230.23.3.6.

психологічні групи, які працюють безпосередньо в місцях компактного проживання ВПО¹⁴, що свідчить про доцільність інтеграції недержавних ресурсів у загальну систему захисту прав дітей. Досвід останніх років показує, що саме взаємодія держави з громадянським суспільством забезпечує більш адресний підхід до проблем дитинства. Практика свідчить, що громади, які співпрацюють із благодійними фондами, ефективніше адаптують дітей до нових умов¹⁵. Таким чином, інституційний механізм захисту дитинства в умовах війни має включати не тільки формальні державні структури, а й широкую мережу недержавних партнерів.

Правові гарантії захисту дітей не обмежуються національними нормами. Україна є учасницею багатьох міжнародних договорів, які встановлюють універсальні стандарти поведіння з дітьми в умовах війни. Найважливішим серед них є Конвенція ООН про права дитини від 1989 року. У цьому документі підкреслюється, що держави зобов'язані вживати всіх можливих заходів для забезпечення захисту і піклування про дітей, які страждають від воєнних конфліктів¹⁶. Крім того, Конвенція забороняє залучення дітей до воєнних дій і наголошує на пріоритетності їхніх найкращих інтересів.

Не менш важливими є Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи 1977 року. Вони формують основу сучасного міжнародного гуманітарного права та визначають дітей як особливу категорію цивільного населення, що потребує додаткового захисту. Документи забороняють депортацію, примусове переселення та використання дітей у будь-яких воєнних діях. Також сторони конфлікту зобов'язані докладати всіх можливих зусиль для воз'єднання сімей, розлучених війною¹⁷. Ці положення мають принципове значення для України, яка сьогодні стикається з фактами масового незаконного вивезення неповнолітніх на територію держави-агресора.

Водночас важливо враховувати, що навіть наявність чітких міжнародних і національних правових норм не гарантує автоматичну реалізацію захисту прав дитини. Як підкреслює науковець Чернобук В. В., міжнародні стандарти часто набувають декларативного характеру,

¹⁴ Кравченко О. О., Чупіна К. О. Соціально-психологічна реабілітація ВПО: з досвіду Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Габітус. Випуск 41. 2022. С. 251-254. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.44>

¹⁵ Бондарчук Ю. П., Єщенко М. Г., Бондарчук С. В. Реалізація прав дітей внутрішньо переміщених осіб на прикладі Новоукраїнської територіальної громади Кіровоградської області. Право та публічне управління. №2. 2023.С. 168-174. URL: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.24>

¹⁶ Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. Ратифікована Україною 27 лютого 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

¹⁷ Женевська конвенція про поведіння з військовополоненими від 12 серпня 1949 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

якщо держава не має реальних інституційних ресурсів для їх упровадження¹⁸. Це підтверджує й досвід України, де правові норми нерідко стикаються з труднощами практичної реалізації через перевантаженість системи соціального захисту, дефіцит фінансування та кадрові проблеми в регіонах, що постраждали від бойових дій.

Порівняльний аналіз досвіду інших держав, які пережили воєнні конфлікти, засвідчує: ключову роль відіграє не лише формальне існування правових гарантій, а й створення гнучких механізмів їх застосування. Так, у випадку післявоєнних Балкан значна увага приділялася відновленню освітньої інфраструктури та забезпеченню психосоціальної підтримки дітей, що визнано одним із найефективніших засобів повернення їх до нормального життя. Україна сьогодні також намагається впроваджувати схожі підходи через освітні хаби, дистанційні форми навчання та спеціальні програми реабілітації.

Як слушно зазначає науковець Бориченко К. В., соціальний захист дітей-переселенців в Україні має не лише матеріальний вимір, але й функцію соціальної інтеграції¹⁹. Забезпечення прав на освіту, медичні послуги та культурний розвиток створює основу для формування відчуття безпеки та стабільності серед неповнолітніх, які пережили травматичні події війни. Це особливо актуально в контексті внутрішньо переміщених осіб, для яких адаптація в нових громадах часто пов'язана з ризиком соціальної ізоляції.

Варто також наголосити, що міжнародні норми, зокрема Конвенція ООН про права дитини, покладають на держави обов'язок забезпечувати пріоритетність «найкращих інтересів дитини» у будь-яких діях, що її стосуються²⁰. Такий підхід вимагає, щоб навіть у надзвичайних умовах воєнного стану політика держави будувалася не лише навколо питань оборони, але й гарантувала дітям мінімальний рівень захисту та розвитку.

Таким чином, правові гарантії в умовах війни мають розглядатися не лише як норми на папері, а як дієві інструменти. Українська практика доводить, що для їхньої ефективності необхідне поєднання конституційних норм, спеціальних законів та гнучкої практики правозастосування, яка враховує реалії війни та гуманітарної кризи.

Додатковим орієнтиром виступають документи Ради Європи, зокрема Європейська конвенція з прав людини, яка передбачає захист від катувань та нелюдського поводження, а також гарантує право на

¹⁸ Чернобук В. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів. Аналітично-порівняльне правознавство.. № 3. 2023 С. 437-440.

¹⁹ Бориченко К. В. Соціальний захист внутрішньо переміщених сімей з дітьми. Часопис цивілістики. Вип. 19. 2015.С. 88–93.

²⁰ Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. Ратифікована Україною 27 лютого 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

освіту. Важливими для України є також рекомендації Європейського Союзу щодо захисту прав дітей-біженців, адже сотні тисяч українських неповнолітніх нині перебувають у країнах ЄС.

Міжнародні організації відіграють вирішальну роль у практичному забезпеченні прав дітей. Насамперед це Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), який реалізує програми підтримки освіти, психологічної допомоги та соціальної інтеграції дітей, що постраждали від війни. Також важливою є діяльність Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, яке забезпечує захист дітей-біженців і сприяє їхній соціалізації в нових країнах перебування.

Міжнародний комітет Червоного Хреста здійснює гуманітарні місії, допомагає з евакуацією дітей із зон бойових дій та організовує програми возз'єднання сімей. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) приділяє увагу моніторингу ситуації з правами людини, включно з документуванням випадків порушення прав дітей.

Значний внесок робить і Рада Європи, яка спрямовує зусилля на розробку методичних рекомендацій для держав – учасниць щодо створення правових і соціальних механізмів захисту неповнолітніх у надзвичайних ситуаціях²¹. Для України важливим є те, що ці документи не лише формують стандарти, а й сприяють тиску міжнародної спільноти на державу-агресора з вимогою повернення незаконно вивезених дітей.

Таким чином, правові гарантії захисту дітей у період війни мають багаторівневий характер. На національному рівні вони спираються на Конституцію та спеціальні закони, які визначають базові права дитини та механізми їхнього забезпечення. На міжнародному рівні діють універсальні норми, закріплені в Конвенції ООН про права дитини, Женевських конвенціях та інших документах, що встановлюють стандарти гуманітарного захисту.

Водночас важливо підкреслити, що наявність правових норм сама по собі не гарантує їхнього виконання. Реальність українського сьогодення свідчить про масові й системні порушення прав неповнолітніх. Тому роль держави та міжнародних організацій полягає не лише у створенні нормативної бази, а й у практичному її застосуванні: наданні гуманітарної допомоги, організації евакуації, забезпеченні доступу до освіти й медицини, психологічній підтримці та фіксації фактів воєнних злочинів.

Український досвід підтверджує: ефективний захист прав дітей можливий лише за умови тісної співпраці між національними інституціями та міжнародними партнерами. Це дозволяє створити

²¹ Чернобук В. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів. Аналітично-порівняльне правознавство. № 3. 2023. С. 437-440.

багаторівневу систему гарантій, яка діє навіть у найскладніших умовах війни.

2. Роль органів державної влади у забезпеченні прав дітей під час війни

Збройна агресія проти України поставила перед органами державної влади принципово нові завдання у сфері захисту прав дітей. Якщо у мирний час основний акцент робився на розвитку системи освіти, охорони здоров'я та соціальної підтримки, то в умовах війни ключовим пріоритетом стає безпека та фізичне виживання дитини. Органи влади мають не лише зберегти базові механізми функціонування держави, але й створити нові інституційні форми, здатні ефективно реагувати на виклики війни.

Верховна Рада України формує законодавче підґрунтя захисту прав дітей. У перші місяці повномасштабної війни було ухвалено низку змін до законодавства, спрямованих на посилення соціального захисту неповнолітніх. Зокрема, було внесено поправки до Закону України «Про охорону дитинства», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а також до Сімейного кодексу. Ці зміни дозволили розширити коло державних гарантій та надати більшу гнучкість у прийнятті рішень щодо опіки над дітьми, які залишилися без батьківського піклування²².

Законодавець приділяє увагу і питанням освіти. Було ухвалено норми, які дозволяють учням продовжувати навчання у дистанційній або змішаній формі, а також надають можливість закладам освіти гнучко адаптувати навчальні програми до умов воєнного стану. Це особливо важливо для дітей, які проживають у зонах бойових дій або тимчасово переміщені до інших регіонів.

Ключову роль у реалізації законодавчих гарантій відіграє Кабінет Міністрів України та профільні міністерства. Саме вони організують практичне забезпечення прав дитини у найважливіших сферах. Так, **Міністерство соціальної політики України** зосереджує увагу на соціальному захисті дітей. Зокрема, було розширено програми грошових виплат для сімей з дітьми, створено спеціальні фонди для підтримки неповнолітніх, які залишилися без батьків, а також запроваджено спрощені процедури оформлення допомоги для внутрішньо переміщених осіб.

Міністерство освіти і науки України забезпечує доступність освіти для дітей незалежно від місця їхнього перебування. Було створено єдину державну онлайн-платформу, яка дозволяє продовжувати навчальний

²² Єсімов С.С. Державна політика України у сфері реалізації прав та інтересів неповнолітніх. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики. Національна академія внутрішніх справ. 2021. 47 с.

процес навіть у випадках, коли школи зруйновані або перебувають на окупованій території. **Міністерство охорони здоров'я України** приділяє увагу не лише наданню медичних послуг, але й питанням психологічної реабілітації дітей, які пережили травматичний досвід. У багатьох регіонах створюються мобільні групи психологів, що працюють із дітьми у центрах тимчасового перебування та навчальних закладах²³.

Основою ролі у забезпеченні безпеки дітей відіграє Національна поліція України. З початку повномасштабної агресії було посилено підрозділи ювенальної превенції, які займаються питаннями протидії насильству над дітьми, попередженням їхньої експлуатації та документуванням випадків незаконної депортації. Поліцейські співпрацюють із міжнародними структурами для передачі інформації про дітей, примусово вивезених за межі України.

Окремо варто відзначити роботу прокуратури. Саме цей орган займається розслідуванням злочинів, учинених проти дітей під час війни, серед яких випадки насильницької депортації, примусового залучення неповнолітніх до збройних формувань, а також обмеження доступу до освіти чи медицини. Такі справи мають значення не лише для України, а й для міжнародних судових процесів. Ця діяльність має не лише внутрішнє, але й міжнародне значення, адже зібрані докази можуть бути використані в Міжнародному кримінальному суді.

Важливу функцію у забезпеченні прав дітей виконує й судова система. Судові органи ухвалюють рішення про встановлення опіки та піклування, відновлення документів, втрачених унаслідок бойових дій, або визначають факт народження та смерті на тимчасово окупованих територіях. Такі справи мають особливе значення для дітей, адже від них залежить доступ до соціальної допомоги та освіти. Створення законодавчої бази саме по собі не гарантує ефективного захисту дітей у період війни. Важливо, щоб прийняті норми мали дієві механізми реалізації на практиці. Це означає наявність доступних процедур відновлення документів, надання соціальної допомоги, організації навчання та медичного обслуговування. Досвід воєнного часу показує, що без практичного наповнення навіть найкращі норми залишаються лише деклараціями²⁴. Крім того, ефективність захисту дитинства значною мірою визначається взаємодією державних і громадських

²³ Кравченко О. О., Чупіна К. О. Соціально-психологічна реабілітація ВПО: з досвіду Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Габітус. Випуск 41. 2022. С. 251-254. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.44>

²⁴ Єсімов С.С. Державна політика України у сфері реалізації прав та інтересів неповнолітніх. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики. Національна академія внутрішніх справ. 2021. 47 с.

структур. За словами науковця Бондарчука Ю. П., органи місцевого самоврядування, які приймають переселенців, здатні оперативніше реагувати на проблеми дітей, ніж центральні органи влади²⁵. Слід зазначити, що такий підхід забезпечує більш адресну підтримку неповнолітніх у громадах.

Окремим напрямом роботи органів державної влади є психологічна підтримка дітей, які пережили бойові дії, втрату близьких чи вимушене переселення. У різних регіонах створюються мобільні групи психологів, які співпрацюють із місцевими школами та центрами допомоги. Як показує досвід, поєднання державних програм із діяльністю громадських і волонтерських ініціатив дозволяє швидше охоплювати найбільш уразливих дітей²⁶.

Не менш важливою є сфера відновлення документів і правового статусу. Тисячі дітей втратили свідоцтва про народження чи інші документи, що фактично позбавляє їх доступу до соціальної допомоги. У цьому питанні ключова роль належить місцевим органам влади та судам, які забезпечують юридичне відновлення статусу дитини. Наукоаець Єсімов С.С. підкреслює, що держава має забезпечувати не лише формальні гарантії, а й дієві механізми їх реалізації в кризових обставинах²⁷.

Суттєвою інновацією стало використання цифрових технологій. Завдяки застосунку «Дія» та іншим електронним платформам стало можливим швидке оформлення соціальної допомоги, подача документів на навчання чи медичні послуги навіть у разі переміщення сімей. Це демонструє, що органи влади здатні оперативно адаптуватися до нових викликів, використовуючи сучасні інструменти. Таким чином, державна політика у сфері захисту прав дітей під час війни ґрунтується на поєднанні законодавчих рішень, організаційної гнучкості та цифрових сервісів. Цей комплексний підхід дозволяє забезпечити дітям мінімально необхідний рівень прав і гарантій навіть у найскладніших умовах.

Важливою ланкою системи захисту дитинства під час війни стали органи місцевого самоврядування. Саме вони першими стикаються з проблемами, що виникають у громадах: розміщення дітей-переселенців,

²⁵ Бондарчук Ю. П., Єщенко М. Г., Бондарчук С. В. Реалізація прав дітей внутрішньо переміщених осіб на прикладі Новоукраїнської територіальної громади Кіровоградської області. Право та публічне управління. №2. 2023.С. 168-174. URL: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.24>

²⁶ Кравченко О. О., Чупіна К. О. Соціально-психологічна реабілітація ВПО: з досвіду Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Габітус. Випуск 41. 2022. С. 251-254. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.44>

²⁷ Єсімов С.С. Державна політика України у сфері реалізації прав та інтересів неповнолітніх. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики. Національна академія внутрішніх справ. 2021. 47 с.

організація доступу до освіти, забезпечення житлом та медичними послугами. На рівні територіальних громад створюються центри підтримки, де діти отримують харчування, психологічну допомогу та можуть продовжувати навчання.

Деякі громади, зокрема ті, які прийняли велику кількість переселенців, впроваджують спеціальні місцеві програми. Вони включають безкоштовне харчування у школах, додаткові гуртки та секції для дітей, щоб допомогти їм швидше адаптуватися до нових умов²⁸. У цьому проявляється гнучкість системи місцевого самоврядування, яке, на відміну від центральних органів, може оперативніше реагувати на локальні виклики.

Захист прав дітей у період війни неможливий без ефективної координації між різними структурами влади. В Україні цю функцію виконують міжвідомчі робочі групи, до складу яких входять представники парламенту, уряду, правоохоронних органів та громадських організацій. Такий підхід дозволяє поєднати законодавчі, адміністративні та практичні інструменти.

У межах цієї координації важливу роль відіграють служби у справах дітей, які взаємодіють із правоохоронними органами, органами освіти та охорони здоров'я, координуючи дії щодо конкретної дитини або групи дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. За час війни в Україні було реалізовано низку програм, спрямованих безпосередньо на підтримку неповнолітніх. Серед них: **Програма «Діти війни»**²⁹, яка передбачає надання адресної соціальної допомоги дітям, що постраждали від бойових дій. **Освітні ініціативи Міністерства освіти і науки**, завдяки яким створені платформи для дистанційного навчання, що дають можливість продовжувати освітній процес навіть за кордоном. **Програми психологічної підтримки**, реалізовані спільно з міжнародними організаціями, які допомагають дітям долати наслідки пережитого стресу та травм тощо. Такі ініціативи демонструють, що українська держава не лише зберегла інституційну спроможність, а й адаптувала свої механізми під надзвичайні умови.

Органи державної влади України відіграють ключову роль у забезпеченні прав дітей у період війни. Верховна Рада створює необхідну законодавчу базу, Кабінет Міністрів та профільні міністерства реалізують державну політику, правоохоронні органи забезпечують

²⁸ Бондарчук Ю. П., Єщенко М. Г., Бондарчук С. В. Реалізація прав дітей внутрішньо переміщених осіб на прикладі Новоукраїнської територіальної громади Кіровоградської області. *Право та публічне управління*. №2. 2023.С. 168-174. URL: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.24>

²⁹ Про платформу. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/>

захист від злочинних посягань, а місцеве самоврядування організовує практичну допомогу безпосередньо в громадах.

Разом ці елементи формують багаторівневу систему, яка, незважаючи на колосальні труднощі, дозволяє забезпечувати дітям базові права. Водночас ефективність цієї системи значною мірою залежить від взаємодії державних структур із міжнародними організаціями, що є предметом наступного розділу дослідження.

3. Роль міжнародних організацій у забезпеченні прав дітей під час війни

Захист прав дітей під час війни є не лише внутрішньою справою окремої держави, а й питанням міжнародної безпеки та гуманітарного права. В умовах збройної агресії проти України міжнародні організації відіграють ключову роль у забезпеченні прав неповнолітніх, де їх діяльність охоплює як надання гуманітарної допомоги, так і контроль за виконанням міжнародних зобов'язань державою, а також документування фактів воєнних злочинів. Велике значення в питаннях захисту дітей має діяльність ООН та її підрозділів. Наприклад, ЮНІСЕФ уже кілька років впроваджує в Україні програми, які допомагають дітям отримати доступ до освіти, медичних послуг та психологічної підтримки. Особливо це стало актуально після 2022 року, коли сотні тисяч дітей були змушені залишити свої домівки. Одним із наймасштабніших проєктів останніх років стало створення «Освітніх хабів», які дають можливість дітям продовжувати навчання в умовах вимушеного переселення³⁰. Крім того, ЮНІСЕФ активно підтримує програми вакцинації, забезпечує постачання ліків і медичного обладнання в лікарні, які приймають дітей з постраждалих регіонів.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) відповідає за захист дітей-біженців та внутрішньо переміщених осіб. Його діяльність спрямована на створення умов для соціальної інтеграції неповнолітніх у нових громадах, а також на надання юридичної допомоги сім'ям, що шукають притулку за кордоном.

Особливу роль у період воєнних конфліктів слід відзначити і Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ). Його представники працюють безпосередньо в зонах бойових дій, надаючи дітям гуманітарну допомогу: продукти харчування, воду, медикаменти. Важливо, що МКЧХ займається також питаннями возз'єднання сімей, адже війна часто розлучає дітей з батьками. Окремим напрямком діяльності організації є документування фактів насильницької депортації українських дітей на територію держави-агресора, що

³⁰ Ситник Г. П. Роль міжнародних організацій у захисті прав людини під час збройних конфліктів. Право України. № 8. 2021. С. 92-97.

становить доказову базу для міжнародних судових процесів³¹. Окремого значення набуває діяльність міжнародних організацій у сфері психологічної реабілітації дітей. Так, ЮНІСЕФ реалізує проекти з навчання вчителів і соціальних працівників методам роботи з травмованими дітьми, а також створює «дружні до дітей простори», де поєднуються освітні та терапевтичні заходи. Європейський Союз, у свою чергу, фінансує відновлення шкіл і дитячих садків, що дає змогу дітям повернутися до навчання навіть у регіонах, які постраждали від бойових дій. Міжнародні організації у воєнний період виконують не лише гуманітарну функцію, а й беруть на себе завдання правового захисту. Вони забезпечують не тільки продукти харчування, ліки чи психологічну підтримку дітям, але й документують випадки порушення прав людини, формують доказову базу для міжнародних судів та впливають на сторони конфлікту через механізми міжнародного права³². У цьому контексті слушною є й позиція науковиці Легкої О. В., яка наголошує, що допомога ЄС дітям України має не лише матеріальний, але й політичний вимір, адже вона посилює тиск міжнародної спільноти на агресора³³.

Рада Європи традиційно приділяє значну увагу правам людини, включно з правами дітей. У контексті війни проти України ця організація активно працює над підготовкою рекомендацій для держав-членів щодо захисту неповнолітніх, які опинилися в умовах збройних конфліктів. Програми Ради Європи включають навчання фахівців з ювенальної юстиції, розробку методичних матеріалів для шкіл, а також підтримку державних органів у сфері правозастосування.

Європейський Союз виступає одним із ключових донорів гуманітарної допомоги Україні. Частина цієї допомоги спрямовується безпосередньо на захист дітей. Йдеться про фінансування освітніх і соціальних програм, забезпечення дітей переселенців житлом та доступом до медичних послуг у країнах ЄС. Крім того, ЄС підтримує ініціативи, пов'язані з боротьбою проти незаконного переміщення українських дітей за межі країни³⁴.

ОБСЄ приділяє особливу увагу моніторингу ситуації з правами людини в Україні, включаючи права дітей. Хоча з початку повномасштабної війни діяльність спостережної місії була ускладнена,

³¹ Саух А. С. Незаконна депортація (переміщення) дітей як різновид воєнного злочину та злочину проти людяності. Київський часопис права. № 2. 2024. С. 285–293.

³² Ситник Г. П. Роль міжнародних організацій у захисті прав людини під час збройних конфліктів. Право України. № 8. 2021. С. 92–97

³³ Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Правова позиція. № 2 (35). 2022. С. 41–45.

³⁴ Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Правова позиція. 2022. № 2 (35). С. 41–45.

організація продовжує документувати факти порушень міжнародного гуманітарного права, зокрема випадки насильницької депортації, використання дітей у пропагандистських цілях та обмеження доступу до освіти на окупованих територіях. Звіти ОБСЄ передаються міжнародним інституціям, включаючи Міжнародний кримінальний суд, що створює додаткові підстави для притягнення винних до відповідальності³⁵.

Важливу допомогу українським дітям надають міжнародні неурядові організації, серед яких «Save the Children», «World Vision», «Terre des Hommes», які реалізують програми підтримки неповнолітніх у кризових умовах. Їх діяльність охоплює широкий спектр напрямів: від організації безпечних просторів для дітей до психологічної реабілітації та освітніх ініціатив. Завдяки роботі цих організацій тисячі українських дітей отримали можливість відновити навчання, навіть перебуваючи в евакуації, а також доступ до базових медичних та соціальних послуг. Окремо слід зазначити роль правозахисних організацій, які документують воєнні злочини проти дітей. Зібрані ними матеріали стають доказами у міжнародних судових процесах. Це підсилює юридичну позицію України у боротьбі за повернення депортованих неповнолітніх та притягнення агресора до відповідальності³⁶.

Підтримка міжнародних організацій має конкретні результати. Наприклад, завдяки програмам ЮНІСЕФ у багатьох регіонах України були облаштовані «Дружні до дітей простори», де діти можуть отримати психологічну допомогу, долучитися до освітніх занять та ігор, що знижують рівень стресу. Європейський Союз профінансував відновлення десятків пошкоджених шкіл та дитячих садків. Міжнародний комітет Червоного Хреста організував сотні гуманітарних місій із постачанням ліків і продуктів для дітей у прифронтових регіонах.

Особливе значення мають програми з підтримки психічного здоров'я молоді. У співпраці з міжнародними фондами було створено центри кризової допомоги, де діти отримують консультації психологів і проходять реабілітаційні програми³⁷. Проводячи аналіз досвід інших країн, що пережили воєнні конфлікти, можна зробити висновок, що міжнародні організації не обмежуються виключно гуманітарною допомогою, а формують довгострокові стратегії соціальної інтеграції

³⁵ Чернубук В. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів. Аналітично-порівняльне правознавство. № 3. 2023. С. 437-440.

³⁶ Продан В.І. Адаптація освітньої політики до надзвичайних умов сьогодення. Освіта та наука в умовах війни: конституційно-правові стандарти та сучасні українські реалії: матеріали міжнародного круглого столу, м. Ужгород, 22 вересня 2022 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. 164 с.

³⁷ Пеша І., Андріюченко Т. Збереження психічного здоров'я молоді в умовах повномасштабної війни. Соціальна робота та соціальна освіта. №2 (11). 2023. С. 106-112. URL: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291876](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291876).

дітей. Так, за спостереженням науковця Чернобука В. В., під час післявоєнного відновлення на Балканах міжнародні інституції приділяли особливу увагу відновленню системи освіти як ключового елементу повернення дітей до нормального життя³⁸. Цей досвід нині активно використовується в Україні.

Сьогодні діяльність міжнародних організацій поступово змінюється від кризової допомоги до стратегій довгострокового відновлення дитинства. Програми ЄС спрямовані не лише на гуманітарну підтримку, а й на інтеграцію українських дітей у європейський освітній простір, що має важливе значення для їхнього майбутнього розвитку³⁹. Водночас значну увагу приділяють психічному здоров'ю молоді. ЮНІСЕФ та інші фонди організують спеціальні простори, де діти отримують можливість не тільки навчатися, а й долати стрес і наслідки травм. За спостереженням науковців Пеші І. та Андріученко Т, підтримка психологічного благополуччя молоді є ключовою умовою для стабільності суспільства після завершення війни⁴⁰.

Не менш важливим напрямом є документування злочинів проти дітей. Міжнародні правозахисні організації збирають докази незаконної депортації, примусових усиновлень і використання дітей у пропагандистських цілях. Такі матеріали стають основою для майбутніх судових процесів у міжнародних інституціях⁴¹.

У перспективі міжнародна допомога має трансформуватися у спільні програми з відновлення освітньої інфраструктури, інтеграції дітей у громади та формування нових соціальних стандартів. Україна, спираючись на досвід міжнародних партнерів, може створити більш стійку систему захисту дитинства, здатну ефективно реагувати на виклики навіть у майбутніх кризах.

Науковиця Легка О. В. наголошує, що діяльність ЄС у сфері захисту українських дітей має не лише гуманітарний, а й політичний вимір, адже допомога освітнім і соціальним програмам водночас зміцнює інтеграційний курс України до європейської спільноти⁴². Таким чином,

³⁸ Чернобук В. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів. Аналітично-порівняльне правознавство. № 3. 2023. С. 437-440.

³⁹ Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Правова позиція. № 2 (35). 2022. С. 41-45.

⁴⁰ Пеша І., Андріученко Т. Збереження психічного здоров'я молоді в умовах повномасштабної війни. Соціальна робота та соціальна освіта. №2 (11). 2023. С. 106-112. URL: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291876](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291876).

⁴¹ Саух А. С. Незаконна депортація (переміщення) дітей як різновид воєнного злочину та злочину проти людяності. Київський часопис права. № 2. 2024. С. 285-293.

⁴² Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Правова позиція. № 2 (35). 2022. С. 41-45.

підтримка міжнародних партнерів виходить за межі кризового реагування і спрямована на довгострокове відновлення дитинства.

Окремого значення набуває і ювенальна юстиція. Так, науковець Дмитришина Т. І. зазначає, що використання міжнародного досвіду в цій сфері може допомогти Україні сформувати більш ефективну систему захисту дітей у післявоєнний період⁴³. Це означає, що міжнародна допомога не завершується із припиненням бойових дій, а трансформується у програми відновлення, соціальної інтеграції та правового захисту. Це дозволяє мінімізувати наслідки психологічних травм, яких зазнали неповнолітні внаслідок воєнних дій.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що міжнародні організації відіграють багатомірну роль у захисті прав дітей в умовах війни. Вони не лише забезпечують гуманітарну допомогу, а й формують правові й політичні механізми впливу на ситуацію. Їх діяльність спрямована на: **гуманітарний вимір** це надання дітям їжі, води, ліків, доступу до освіти та психологічної допомоги; **правовий вимір** документування порушень, підтримку міжнародних судових процесів; **інституційний вимір** посилення спроможності українських державних органів через навчання та фінансову підтримку. Без міжнародної допомоги Україна не змогла б ефективно забезпечувати права дітей у нинішніх умовах. Саме тому міжнародне партнерство стало одним із ключових чинників збереження дитинства в умовах війни. Захист прав дітей в умовах війни є одним із найбільш складних і водночас пріоритетних завдань сучасної української держави. Війна змінила звичні підходи до гарантування прав дитини, зробивши акцент на безпеку, фізичне виживання та психологічну підтримку. Українське законодавство, доповнене міжнародними нормами, створює необхідне правове підґрунтя, проте його ефективність залежить від здатності органів влади та суспільства адаптуватися до нових реалій.

Захист прав дітей під час війни має міждисциплінарний характер і потребує комплексного підходу, що поєднує правові, інституційні, соціальні та психологічні механізми. Захист прав дітей під час війни в Україні вже сьогодні базується на поєднанні законодавчих норм, діяльності державних органів та допомоги міжнародних партнерів. Однак ця система ще потребує вдосконалення. Зокрема, варто посилювати співпрацю з міжнародними структурами та розвивати програми соціальної і психологічної підтримки дітей, адже саме вони

⁴³ Дмитришина Т. І. Ювенальна юстиція: міжнародний досвід та перспективи його впровадження в Україні. Підприємництво, господарство і право. № 1. 2020. С. 210-219. doi: 10.32849/2663-5313/2021.1.37.

найбільше страждають від війни. Тільки завдяки об'єднанню внутрішніх і зовнішніх ресурсів можливо мінімізувати наслідки війни для українських дітей і закласти фундамент для відновлення дитинства в повоєнний період.

АНОТАЦІЯ

Монографія присвячена аналізу ролі органів державної влади та міжнародних організацій у забезпеченні прав дітей в умовах війни. У роботі досліджено національні та міжнародні правові механізми захисту дитинства, зокрема Конституцію України, закони у сфері охорони дитинства та міжнародні конвенції. Особливу увагу приділено діяльності Верховної Ради, уряду, міністерств, місцевого самоврядування та правоохоронних органів, які формують багаторівневу систему захисту прав дітей. Розглянуто внесок міжнародних організацій, таких як ООН, ЮНІСЕФ, Червоний Хрест, Рада Європи та ОБСЄ, у наданні гуманітарної допомоги, забезпеченні доступу до освіти та охорони здоров'я.

Відзначено значення співпраці державних та міжнародних інституцій у документуванні воєнних злочинів проти дітей і відстоюванні їхніх прав на міжнародному рівні. Подальші кроки мають бути спрямовані на створення сталої системи соціальної інтеграції дітей, які пережили війну, розвиток мережі психологічних центрів підтримки та вдосконалення механізмів співпраці між державними органами й міжнародними партнерами.

Визначено, що в умовах сучасних збройних конфліктів діти залишаються однією з найбільш уразливих категорій населення, адже війна порушує майже всі аспекти їх життя, від базових гарантій безпеки та доступу до освіти до права на сім'ю, здоров'я та психосоціальну підтримку. Масові переміщення, руйнування інфраструктури, втрата батьків, брак медичної допомоги, ризики насильства та експлуатації формують середовище, у якому дитина втрачає передбачуваність, стабільність і природні умови розвитку. Саме тому захист дітей у період збройних конфліктів стає питанням глобального масштабу, що потребує комплексних механізмів реагування, чіткої координації та ефективної взаємодії між державними структурами та міжнародними інститутами.

Міжнародні організації такі як ООН, ЮНІСЕФ, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародний комітет Червоного Хреста, Рада Європи та інші відіграють важливу роль у доповненні та підсиленні державних зусиль, надаючи гуманітарну допомогу, беруть участь у репатріації незаконно переміщених дітей, проводять моніторинг порушень міжнародного гуманітарного права, розробляють стандарти захисту та підтримують створення безпечного середовища для дітей у воєнний час тощо. Спільні дії держави й

міжнародних інституцій дозволяють забезпечити більш широкую систему захисту, яка може ефективніше реагувати на критичні потреби дитячого населення.

Проведене дослідження доводить, що захист прав дітей в умовах війни є одним із найбільш складних і водночас пріоритетних завдань сучасної української держави. Війна змінила звичні підходи до гарантування прав дитини, зробивши акцент на безпеку, фізичне виживання та психологічну підтримку. Українське законодавство, доповнене міжнародними нормами, створює необхідне правове підґрунтя, проте його ефективність залежить від здатності органів влади та суспільства адаптуватися до нових реалій.

Література

1. Бондарчук Ю. П., Єщенко М. Г., Бондарчук С. В. Реалізація прав дітей внутрішньо переміщених осіб на прикладі Новоукраїнської територіальної громади Кіровоградської області. *Право та публічне управління*. №2. 2023.С. 168-174. URL: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.24>

2. Бориченко К. В. Соціальний захист внутрішньо переміщених сімей з дітьми. *Часопис цивілістики*. Вип. 19. 2015.С. 88–93.

3. Дмитришина Т. І. Ювенальна юстиція: міжнародний досвід та перспективи його впровадження в Україні. *Підприємство, господарство і право*.№ 1. 2020.С. 210-219. doi: 10.32849/2663-5313/2021.1.37.

4. Єсімов С.С. Державна політика України у сфері реалізації прав та інтересів неповнолітніх. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики. *Національна академія внутрішніх справ*. 2021. 47 с.

5. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

6. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. Ратифікована Україною 27 лютого 1991 р. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

7. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р № 254к/96-ВР.URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Кравченко О. О., Чуїна К. О. Соціально-психологічна реабілітація ВПО: з досвіду. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. *Габітус*. Випуск 41. 2022. С. 251-254. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.44>

9. Кривов'яз О. В. Захист прав дитини в умовах збройного конфлікту. *Правничий вісник Університету. Київ: «КРОК»*, 2017. С. 80–85.

10. Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. *Правова позиція*. № 2 (35). 2022. С. 41-45.

11. Пеша І., Андриученко Т. Збереження психічного здоров'я молоді в умовах повномасштабної війни. *Соціальна робота та соціальна освіта*. №2 (11). 2023. С. 106-112. URL: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291876](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291876).

12. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 28.12.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

13. Про охорону дитинства. Закон України від 07 березня 2002 р. №3109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/how/2402-14#Text>

14. Про платформу. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/>

15. Продан В.І. Адаптація освітньої політики до надзвичайних умов сьогодення. Освіта та наука в умовах війни: конституційно-правові стандарти та сучасні українські реалії: матеріали міжнародного круглого столу, м. Ужгород, 22 вересня 2022 р. Ужгород: *Ужгородський національний університет*, 2022. 164 с.

16. Саух А. С. Незаконна депортація (переміщення) дітей як різновид воєнного злочину та злочину проти людяності. *Київський часопис права*. № 2. 2024. С. 285–293.

17. Ситник Г. П. Роль міжнародних організацій у захисті прав людини під час збройних конфліктів. *Право України*. № 8. 2021. С. 92-97.

18. Сімейний кодекс України. Закон України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

19. Чернобук В. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3. 2023. С. 437-440.

20. Шевченко О. Виклики гуманітарної кризи під час війни в Україні для внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп. *Social Work and Education*. Vol. 10, №. 3. 2023 PP. 325-335. DOI: 10.25128/2520-6230.23.3.6.

Інформація про автора:

Давиденко В'ячеслав Віталійович,

кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції,
ректор Одеського державного університету внутрішніх справ

вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна

<https://orcid.org/0009-0001-4091-3248>